

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Ett förbättrat system för arbetskraftsinvandring (SOU 2021:5)

Mot bakgrund av de intressen som Åklagarmyndigheten har att bevaka lämnas följande yttrande.

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten tillstyrker införandet av en straffsanktionerad anmälningsskyldighet avseende försämrade anställningsvillkor. Vi välkomnar också den utökade kriminaliseringen av organiserande av människosmuggling men ser behov av ett antal förtydliganden samt ett övervägande kring hur medhjälpsansvaret förhåller sig till den föreslagna utvidgningen.

10.3.2 En arbetsgivare ska kunna föreläggas vid vite att skicka in uppgifter om anställningsvillkoren

Det är viktigt att utlänningslagstiftningen på ett verkningsfullt sätt förhindrar brottsligt utnyttjande av arbetskraft. Detta åstadkoms inte minst genom straffsanktioner som riktar sig mot oseriösa arbetsgivare. För att lagstiftningen ska ge avsedd effekt, måste också kontrollsystemet vara uppbyggt på så sätt att kontrollen sker i rätt tid och mot rätt aktörer. Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att kontroll av anställningsvillkor bör ske redan i samband med att ett arbetstillstånd har beviljats. Det framstår dock som rimligt att en kontroll av anställningsvillkoren enbart görs av de arbetsgivare som Migrationsverket finner lämpliga att särskilt granska. Åklagarmyndigheten vill emellertid understryka vikten av att Migrationsverket samråder med relevanta myndigheter på det sätt som föreslås i utredningen vid avgörandet av vilka arbetsgivare som ska kontrolleras.

10.3.4 Skyldighet för arbetsgivaren att anmäla försämrade villkor

Åklagarmyndigheten anser att det är angeläget att kunna identifiera de arbetsgivare där det finns en risk för att anställda arbetskraftsinvandrare

utnyttjas, och att just dessa anställningar följs upp noggrant. Mot den bakgrunden framstår det som lämpligt att just de arbetsgivare där Migrationsverket redan gjort en bedömning att anställningsvillkoren ska kontrolleras, också är de som blir skyldiga att anmäla försämrade villkor. På så sätt koncentreras resurserna rätt. Det blir därför också ett naturligt steg att den föreslagna anmälningsskyldigheten blir straffsanktionerad så att rättsliga konsekvenser kan följa av att undanhålla Migrationsverket viktig information kring anställningen av arbetskraftsinvandrare.

12. *Utökad kriminalisering av brottet organiserande av människosmuggling*

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget i promemorian att utvidga kriminaliseringen av brottet organiserande av människosmuggling. Utöver de skäl och det rättsfall som utredningen redogör för, kan följande tilläggas. Enligt kommittédirektiven ska utredningen se över om uppsåtliga förfaranden som möjliggör att inresa i Sverige kan ske med stöd av uppehållstillstånd som utfärdats på oriktiga uppgifter ska straffbeläggas. Det finns emellertid även exempel på brottsutredningar där viseringar har utfärdats på felaktiga grunder i stor omfattning, exempelvis genom att de inbjudningar som ligger till grund för viseringen har varit förfalskade. På så sätt har utlänningar rest till Sverige med giltiga viseringar och därmed de tillstånd som krävs för inresa, men dessa har alltså baserats på oriktiga uppgifter. Mot bakgrund av Högsta domstolens avgörande i NJA 2017 s 189 har de påstådda brotten fått rubriceras på annat sätt, exempelvis grovt tjänstefel, trots att förfarandet får anses ha inneburit ett organiserande av illegala inresor. Åklagarmyndigheten ser därför ett behov av att även viseringar som utfärdats på oriktiga uppgifter omfattas av den föreslagna utvidgningen av 20 kap. 9 § utlänningslagen. Det framgår dock inte uttryckligen om så är fallet. Åklagarmyndigheten skulle därför välkomna ett förtydligande i frågan.

När det gäller formuleringen om att den oriktiga uppgiften måste ha varit av betydelse för att få tillståndet, delar Åklagarmyndigheten utredningens uppfattning att den oriktiga uppgiften inte bör vara av bagatellartad natur för att föranleda straffansvar. På det sätt som lagtexten formulerats, blir det dock inte helt tydligt hur gränsdragningen ska göras. Uppgifter som inte ska omfattas av straffstadgandet anges i stycke 12.2 till ”mindre fel eller felskrivningar i tillståndsprövsprocessen”. I författningskommentaren anges också att en oriktig uppgift ska anses ha varit av betydelse för att få tillståndet om ett tillstånd inte skulle ha utfärdats om de verkliga förhållandena hade varit kända. Vidare

nämns att uppgifterna måste ha varit avgörande för att tillståndet utfärdats och exempel ges i form av att det inte finns någon verklig anställning och att det arbetserbjudande som legat till grund för ett tillstånd är oriktigt. Ytterligare exemplifiering hade varit önskvärt eftersom tillståndsprocessen kan vara lång och involvera ett stort antal dokument. Det bör också tydliggöras att det är fråga om en objektiv och generell bedömning som ska göras av om den oriktiga uppgiften haft betydelse för att meddela ett tillstånd eller ej. Om den föreslagna lagtexten ska tolkas så att även viseringar som utfärdats på grundval av oriktiga uppgifter omfattas av straffansvaret, finns det även av det skälet behov av ytterligare vägledning.

När det gäller det uttryckliga medhjälpsansvar som stadgas i 20 kap. 9 § fjärde stycket utlänningslagen föreslår inte utredningen någon justering av detta. Till skillnad från de sedvanliga medhjälpsreglerna i 23 kap. brottsbalken innehåller medhjälpsregeln i utlänningslagen en bevislätnadsregel i förhållande till vinstsyftet. En person som hjälper en utlänning att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige kan dömas för medhjälp givet att personen insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i ett vinstsyfte. Åklagaren behöver alltså inte kunna styrka att medhjälparen själv haft ett sådant vinstsyfte.

Åklagarmyndigheten kan se ett behov av att den särskilda medhjälpsregeln ska kunna omfatta också den som hjälper en utlänning att resa till Sverige med tillstånd som har utfärdats på grundval av oriktiga uppgifter. Organiserande av människosmuggling är ett brott som inte sällan bedrivs i betydande omfattning under närmast företagsliknande former med flera personer som arbetar på olika nivåer och med olika uppgifter. De förfaranden som nu kommer att omfattas av den föreslagna utvidgningen av straffansvaret utgör inga undantag i den bemärkelsen. Snarare kan en verksamhet som syftar till att förse individer med förvisso giltiga uppehålls- eller arbetstillstånd men som grundats på oriktiga uppgifter i många fall förutsätta att flera personer samarbetar på ett organiserat sätt och med olika uppgifter i brottsarbetet. Mot den bakgrunden bör enligt Åklagarmyndighetens mening en justering även av det särskilt stadgade medhjälpsansvaret till organiserande av människosmuggling övervägas.

Detta yttrande har beslutats av chefen för Utvecklingscentrum, överåklagaren Lennart Guné, efter föredragning av kammaråklagaren Isabelle Bjursten. I den slutliga handläggningen av ärendet har också överåklagaren Astrid Eklund deltagit.

På Åklagarmyndighetens vägnar

Lenart Guné

Isabelle Bjursten

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättsavdelningen

Biblioteket